

Mare Cestnik

U KORAK S REKOM

(odlomak)

Početi s Kocbekom

U mesečevoj svetlosti stoji kamenje mlina, reka u snu šapuće.

Bela Krajina ime je višebojnog prizvuka. Kao što se bela svetlost kroz prizmu rasprši u savršeni spektar boja, tako u Beloj, tu državicu ne očekujem i ne vidim samo bez lanenih tkanina i zavodljivo blagog belog vina. Vidim boje, mnogo boja koje ne bi bile primamljive kada ne bi bile tajanstvene kako u uzdisajima prirode, ovog puta letnje, tako i u velikodušnoj ljudskoj mekoći, opravdano poznatoj. I pre nego što se Bela Krajina, koja je najbajkovitije stvarna, stvarno otvori i prostre u ravnice i spojena sela, u susretima s njenom udaljenom blizinom sve više prepuštam da me vuče sila koju mnogo lakše razumem kao poeziju nego kao suvoparan putopis.

Na početku se najočiglednije javljaju vinogradi, male mrlje vinovih loza koje grle uglaste i špicaste drvene kočice i kolibe, te ljubavi od drveta gurua vina i društvenog uživanja. Grožđe je još zeleno, brižno okopana zemlja ispucala. Ljudi govore kako je izgledalo da će pasti, ali ništa nije donelo – na nebu vidim pokidane oblake i ne znam da li se sakupljaju ili razilaze. Loza ima duboko korenje i od svih biljaka poslednja pokaže da joj žed škodi – što više šećera, to će crveniji biti belokranjski obrazi. Spakujmo prvo noć i pogledajmo čime će moći da se potkupi miran i umirujući ponedeljak.

Rt svetlosti i zvonjave

Iznenadio me je sjaj meseca koji me je ujutro zagolicao kroz otvor u letvama velikog ambara. Prespavao sam na senu, između zidova i ispod drvenog krova, u toplom, skoro vrelom udubljenju, u mekoći i zatvorenosti od kojih sam se dobro odvikao. Pretnje kišom i letnjim olujama bile su prazne, a skupljeni oblaci dovoljno nisko na nebu da sam s reke u sumrak bio požurio u Kot. Zabetonirana novogradnja, koja mi je prva pala u oči, bila je zaključana, što je bilo dobro jer su me nedaleko odatle uhvatili braon-sivi štandovi i red zaključanih vrata koja su se predavala tiho i rado. Namestio sam sebi za spavanje pored odloženog ili sakrivenog kanua, pošto sam se pomirio s nastalom situacijom brzo sam se umirio i umoran brzo počينو. Dakle, kiše nije bilo, ni oluje, a ni grmljavine, samo su automobili s raskrsnice, pored koje je stajao veliki drveni objekat, svim svetlima preletali plafon iznad mene. Izmigoljio sam se rano ujutro, brzo zatvorio za sobom, pogledao kuće koje su bile i juče bez svetla i zvukova bitisanja, još malo ležao ispod jablana, žednog ispod zida od belog kamena. Mesec je polako zašao, a Kolpa je još uvek žuborila preko brane u krivini ispred mosta kod Sodevaca.

PROZA

Kroz vinograde i uz viseće kupine. Dugo sam se penjao i dugo odlazio, iako su sunčevi zraci u sve širim trakama puzali preko brdskih livada i sve vreme zvonilo je u blizini. Trg je bio prazan, preširok i previše prostran za značaj koji mesto koje gubi decu i prerađenu okolinu možda nikad više neće imati. Sačekao sam da se otvori prodavnica i pojeo doručak, leđima naslonjen na istočnu stranu crkve. Kao što su bili rastrgani gomilasti oblaci na nebu, tako valovite bile su tamno prerastle ispupčine Poljanske Gore. Zahvatio sam mir dana koliko god je duboko bilo moguće tako da sam otklonio jučerašnje susrete s turističkom gužvom, oduševljeno sebi priznao da nigde ne žurim, stavio ranac na leđa i stazom kroz lisnatu šumu s vrha rta spustio se nazad na ravnicu do najbliže reke.

Sunčani intervali postajali su sve duži.

Lokalne praznine

Sodevci, Dečina, Radenci, imena koja su povezana s dremežom. Sretao sam samo retke ljude u selima i malo cirkulisanja krivudavim cestama. Livade su bile pokošene, njive okopane, vinogradi isprskani, dvorišta počišćena i brvnare renovirane, ali u vazduhu nije bilo glasova seljaka. Kao da se sve što je ostalo zatvorilo u kuće, u sitne a jake belokranjske domove izgrađene od drveta. Kao da sam došao u posetu tad kad su ljudi na liturgiji ili su se sakrili od Turaka u pećine pored Kolpe.

Nisam udarao dugo po putu, pa neka se još nekad tako lepo izbočio i u dubini ispod kamenja obraslog grmljem nudeći puteljke do reke uljuljkane između nasipa drvoreda. Ispod Radenaca, gde je najšira i najprostranija ravnica, odvojio sam se od sive trake asfalta i pomilovao stopala travnatom stazom, gde te noći nije pala rosa. Prijatno iznenađen, lovio sam po nasipu i neprestano pristizao punoću dehumanizovane praznine; zamišljao sam jedan dugačak kamp, po livadama nasejane prikolice, turističku vrevu u, od mora razdvojenom, blagom obliku – a našao sam gomilu nezainteresovanih izviđača koji su bez volje gledali u plićak reke i pojedinačno su se igrali mobilnim telefonima. I – to spominjem s drugačijom simpatijom – izolovan šator sa stočićem u hladu, gde je pored tanjira s ostacima hrane sedeo blago popunjen, ali ne debeo crnokosi muškarac. Biće dobro sestri pored njega, slušati njegov smešan govor i prvi put, u pravom smislu te reči, doživeti belokranjsko gostoprimstvo.

Bilo je neobično videti da se neko odmara usred sve jasnijeg i suncem oblivenog ponedeljka. Popio sam čašicu lozove rakije i preko nje sipao čašu slatkog belokranjskog belog vina; domaćinova žena isekla je hleba i sira, a njihov mršavi i visoki sin, sa izvora na hrvatskoj obali Kolpe, doneo je kanister hladne vode. Blagonaklono su gledali pešaka koji ima preteške cipele za ovo doba godine i počeli da mi pričaju odakle potiču. Blizu Črnomlja imaju vinograde, zbog ovogodišnje suše šumske jagode još nisu počele da venu. Njihovo vino ima moć vrelog podneblja, kao i cveće promenljivih kontinentalnih noći. Još ih nije uhvatila epidemija sveopšteg prometa, što se poznaje po blagoj, manje napadnoj otvorenosti seoskog karaktera. Nije u pitanju ponosna samodovoljnost, govorim o poverenju koje voli društvo i voli da pita šta se događa s one strane Gorjanaca i šumovitih zidova Kočevskog Roga. I tu je potrebno naporno raditi, vući iz zemlje, pljuvati na žuljeve i plikove na

dlanovima, ali zbog toga nije nužno izgubiti životnu radost i snažne potrebe za dijalogom u lokalnom narečju.

„Hoćete još jednu?“

Uzeh još jednu – pa šta ako mi se bude vrtelo. Držaću glavu dugo u hladovini, a vino podstiče prijatne misli. O, znam, dotaći ću samo ivicu vašeg srca, kao što ću i na Kolpi zahvatiti samo podnožje vaše zemljice – ali pogledajte, samo sam ljubazan pešak koji želi nešto da dâ, pa može da deli samo svoju dobroćudnost i pomalo čudnu ljubaznost. Ulepšao sam vam dan, hoćete li sada možda malo više da verujete da svet ne prolazi tako brzo pored vas kao što to izgleda na televiziji? Svet koji traži ono što ima od davnina, iako s ljudima bez zemlje sve češće i sve više gubi – ljubav prema svome, ali bez sebičnosti i straha od ranjivosti.

Rukovali smo se. Video sam da odjednom ne znaju šta će raditi posle. Zahvalno sam popravio naramenice ranca i zabio palicu u suhu zemlju. Bio sam malo pijan, ali hodanje pročisti i to.

Na brani

Dobra dva sata potrošio sam na pripremanje hrane i obedovanje. Jeo sam s uzbuđenim besom usled gladi i u međuvremenu ložio vatru koja borbenu guta suve ostatke. Toliko mi je dobro da ne stižem da se odmaram, ponedeljak i ja očigledno se sjajno slažemo. Na nogama mi se poznaje da se veći deo današnjeg pešačenja nije odvijao po asfaltu. U limenci je još uvek dovoljno listića čaja i flašica sa solju skoro je puna, opran veš suši se na izgorelom kamenju, cipele su očišćene i namazane, ranac i vreća za spavanje luftiraju se na razmetljivim granama usamljene vrbe. Verovatno nije potrebno reći da me je nakon raskošnog plivanja golog osušilo sunce.

Sve je tako velikodušno moje (takvo ću i ja da ostavim iza sebe!), iako nisam bio na brani. Baš blizu, u susednoj državi je živozelena, nežnan travnati keaj, posejan retkim topolama i vrbama, i tamo živi odmor, svaki dan donesen iz najbližih krajeva. Ne mogu da prevedim da je svima koji dođu lenčarenje pored tromerke reke neopisivo uživanje. Ništa drugačiji nije odmor glasnihtinejdžera koji s obližnjeg drveća skaču u vodu i traže mogućnosti da do dirnu devojke koje prate i čiji kupaći kostimi ove godine možda po prvi put imaju nešto da sakriju. Kako sam srećan zbog te radosti i teskobe, između ostalog i zbog toga što u mladosti, a posebno u detinjstvu, nisam imao reku, iako sam je tako jako želeo. Da, i onu udaljenju livadu okruženu senkom, po čijem obodu je plazio sitan potok, roditelji su prodali i tamo gde „voda teče“, od tada sam počeo da snevam brodove, velike ribe s krupnim očima, obale svetlucavog peska i ushićenu originalnost muzikalnih ostrvljana čokoladne puti. Zato i hoću da budem inspirativan dok pozdravljam tu reku i ne može ništa da mi dosadi, i s njom i prirodom mog putovanja prožetog ponavljanjima.

Kakav dan, kakvo lečenje. Moja vatra i vrelina s neba ne sukobljavaju se međusobno. Volim svoje prečišćeno, hodanjem natopljeno telo; volim sve što mi dozvoljava da otkrijem ili bar osetim. Upravo talasanje ljudskog zanosa, mladalačkog, smireno staračkog, brzoprolazno, u svež vazduh utkanog i isto tako mog – to me vuče napred.

Dostojanstveno prikrivena zapuštenost

Nastavio sam u opuštenom raspoloženju. Bez pravog pregleda gde sam sve već bio i koja mesta sam video, mislima i skladištem slika usklađen s korakom. Pešačka staza počela je polako da se odvaja od samog rečnog brega, prepustila se kupinama i žbunju vrba, pozdravila kosača koji je košuljom brisao znoj u hladu pored kosilice koja je poskakivala, išla kroz dvorište najbliže kuće u Kotu (tako je, još jednom!), gde sam, ura!, dostigao najjužniju tačku Slovenije, i na ravnoj, osušenoj livadi konačno se prepustila makadamskom putu koji je brzo skočio na ulicu. Boje kasnog popodneva milovale su se međusobno na obalama reke i otvarale do sada najotvoreniji prostor pored Kolpe. Reku kao zelena njiva, njive kao zrelo talasanje.

Selo koje sam izabrao za odmor u hladu, to moram da napišem, zove se Damlej.

Sišao sam do kupališta. Kada bih birao mesto za miran odmor, imao bih mnogo razloga da stanem upravo ovde: bazeni za male i velike, blizina divljih predela, brana s vodom belog glasa, šljunkovito ostrvo, obraslo drvećem i žbunjem, mlin, odakle su Kocbek i drugovi prelazili Kolpu na putu u Bosnu, dovoljno otvoren i obrastao kamp, ujedno i u hladu, gomila jednostavnog komfora koji zahteva ili bar preporučuje kampovanje. Iz recepcije s visokim drvenim pultom i velikim frižiderom za pića odjekivale su jugonostalgične pesme, ali uzvici zadovoljstva kupača bili su pravi. Ljudi koji su ležali na travnatoj plaži nisu izgledali kao da im je dosadno i retki šatori bili su širom otvoreni.

Neophodnost pitanja: „Odakle? Gde? Peške? Sam?“ I pokroviteljska zavist koja mi sve više prija.

Stazom pored obale reke nisam stigao daleko, samo do jame Lapičgrad. Sve je to još uvek bilo preblizu za traženje prenoćišta. Morao sam nazad i kroz selo. Uspavano tiha čučala je visoko iznad reke i naginjala se u dolinu jama, otvorena prema Sinjem Vrh u njegovim vinogradima. Dvorište seoskog hotela pretvoreno u parking, preko puta njega drveni ambar s ogradom u kojem su prašinu podizala kopita dva konja. Od suše spaljeni pašnjaci, voćnjaci bez lišća s trulim voćkama, opet stare kuće kojima se već na pragu poznalo da u njima nema autohtone lojalnosti. Na travnatom dvorištu toplih drvenih kućica s krovovima nadgrađenim duboko na prozore, pored bunara u koji su bili sprovedeni limeni odvodi s oluka na krovu, stajale su dve devojke. Izabrao sam ih da mi natoče vode u flašu (dole od Preleseja nisam je pio više iz reke), nasmejale su mi se s malo nestašnim poverenjem i pokazale put iz sela u obliku potkovice.

„Ne tamo! Tamo!“, dotrčala je za mnom mlađa i lepša pošto sam skrenuo na ulicu koja je vodila samo do njiva iza podnožja. Kada bih znao šta će se dogoditi, namerno bih pogošio put.

U potrazi za ostrvom

Nije baš bilo prosto kô pasulj.

U poluzapuštenoj pokrajini mnogi putevi, iako ucrtani na karti, zarasli su do neprepoznatljivosti. Morao sam da radim čak i ono što sam na putovanju najmanje voleo – da se silom prilika vraćam istim putem. Prvi put završio se pored renoviranog mlina, pored brane s takvim rečnim ogledalom da bi u njemu postalo lepše i ono što je nepopravljivo ružno

– sledeća tri u šumi i u kupinama. Suva pokrajina, s one strane Damlja, legla je da se odmaraju i već su postajale mračne šumske kolotečine, po kojima sam prolivao znoj žurbe i oštre pokrete straha od mraka bez rečne uspavanke. Priznajem bez stida, nešto straha su ipak uzrokovale sve reči o medvedima i vukovima, pa neka su se uporno pretvarale u ptice u begu i dve srne koje su iz nekog vinograda skočile preko puta na susednu livadu – oboje je bilo za nešto dobro. Nekako sam morao da obiđem šumovito brdo i srećom su jug i dole značili samo dugačak i elegantan rečni zavoj.

Staza se polako ipak proširila u uzani makadam, a on potom u put, i tamo gde se put najviše ohrabrio da priđe reci, ugledao sam ga.

Bilo je kao da stupam na obalu nepoznatog kontinenta. Opet prvi i poslednji put na područje koje je do sada živelo bez mene, a odsad će bar malo i do kraja živeti sa mnom. Bez obzira na mlin pored obližnje brane, gde je pas javljao stalnu gužvu, bez obzira na Luizijanu koja je sakrivena iza visokog hrvatskog brda s vremena na vreme disala kamionima za Delnice i Rijeku. Odlučio sam se za onu stranu ostrva koja je gledala samo na vodu i u drveće: braonkasto-zelene plićake, mlečni blatnjavi pesak, nagnute slivne krošnje, obluci i zagrljaj zelenkaste vode. Na skoro vodoravnoj vrbi, usled poplava, nakupilo se bar hiljadu grančica i drveta za ogrev – disonantno ju je vuklo u reku. Ne samo da sam hteo da se odmorim, već beše kao da *moram* to učiniti.

Nema svetla, potpuna divlja odsutnost. Samo na prelazu iz mraka u tamu negde kod mlina, opalila je puška, a pas je još dugo lajao: verovatno nikada neću znati od kakve sam priče pobegao. To me nije ni zanimalo, naime morao sam da požurim da bih pre mraka pripremio ležaj na brdu pod okriljem krošnji. Načupao sam suve trave i položio je po poravnom pesku, preko nje stavio suvišnu odeću i razmotao vreću za spavanje. Skuvao sam sebi još i večeru, rižoto s mladim pasuljem i dodao šerpicu blagog čaja. Oko vatre sve se više crveni i jarko je gledalo u plavičastu tamu, i kao uvek, ribe su ovde izvodile svoj večernji ples.

Pokvasio sam kamenjem otežanu posudu, okupao se i oprao zube, pozdravio zvezde, pre nego što ih ugasi mesečina. Opet, najlepša misao bila je da – u trenucima koji mi se pružaju s takvom veličinom jednostavnosti i prvobitne izvrsnosti – niko na ovom svetu ne zna gde sam, iako sam želeo da svi znaju kako mi je lepo.

Završiti s Kocbekom

Još jedna topla noć, još jedno sanjivo buđenje s mesecom između krošnji.

Između kamenja ognjišta gasi se žar, otišao sam da legnem ispod mrežastog krova od grana. Dan je bio dug, mesto sa kojeg sam krenuo čini mi se već skoro nedostižno. Ova svest označava punoću putovanja. Ne žudim za jučerašnjim, nisam nestrpljiv zbog sutrašnjeg. Reč koju bih mogao u ovom trenutku kriknem, tako da probudim sve ribe i ptice, kao i sve one koji su budni noću u šumama pored reke, glasi: živeti.

ŽIVETI!

Ali, kao pravi pesnik:

Kad nebo s dubinom priđe vinogradima, teška dojka meseca dotakne mi usne.

(Sa slovenačkog prevela **Nina Gugleta**)